

DAN NASTA
(6 ianuarie 1919 – 15 septembrie 2015)

La mijlocul lunii septembrie a anului 2015 s-a stins unul dintre cei mai însemnați oameni de teatru și colecționari din România: Dan Nasta.

De când îl cunoșteam? Greu de precizat. Apariția sa distinsă, silueta suplă, seniorială, se leagă de primele mele amintiri din lumea spectacolului. Era prin 1961 când, la un festival național de teatru, l-am văzut prima dată. Părintele meu, portretistul de caracter Silvan, se preocupa de formația mea intelectuală și mă ducea la majoritatea spectacolelor unde trebuia să mergă pentru a portretiza pe interpreți. La acel festival a participat și Teatrul din Timișoara unde el era director și, pe scenă, întrupa pe nefericitul prinț al Danemarcei, Hamlet. M-a impresionat apariția sa într-un costum negru, mulat pe trupul sculptural, și felul cum a declamat celebrul monolog, care, chiar și pentru un copil de 9 ani, cât aveam pe atunci, conferea înțeles adânc vorbelor. În acea vreme încă nu purta barbă, dar era deja o celebritate. Tata mi-a șoptit, pe un ton grav, menit să accentueze importanța personajului: „E Dan Nasta!”. Iar numele mi s-a întipărit în minte.

Peste câțiva ani, l-am revăzut, în *Despot Vodă*, rol mare, complex, din dramaturgia națională. Între timp își lăsase barbă și căpătase aspectul unui voievod cu care întreaga sa făptură a început să se confunde, încet-încet. Au urmat filmele istorice în care interpreta fie domnitori, fie boieri veliți din veacul fanariot. Apoi, glasul său, modulată în funcție de rolul și de epoca în care se petrecea acțiunea, mi-a devenit familiar de la emisiunile radiofonice: „Teatru la microfon”. Sunt de neuitat recitățile versurilor poetului mistic german Angelus Silesius sau din cele din *Ramayana*, inegalabil rostită și regizată tot de el. Ulterior am descoperit un disc LP cu măiestre interpretări din lirica lui Mihai Eminescu. Pe coperta a doua era tipărit un admirabil eseu al maestrului privind arta recitării din Poetul Nepereche. A fost distins cu titlul, mult râvnit în breasla actoricească, de artist emerit.

Nu voi vorbi mai mult despre cariera sa pe scenă sau pe platourile de filmare pentru că o vor face unii mai pricepuți decât mine. Mă voi ocupa de Nasta Colecționarul, omul de gust, estetul fără cusur, creatorul unui interior de viețuire ticsit de comori de artă.

Pasiunea sa pentru epoca și personalitatea lui Constantin Brâncoveanu am descoperit-o mult mai târziu. Ca și marea sa patimă de colecționar cu gust ireproșabil și ochi avizat. Între timp devenisem și eu învățăcel într-ale artelor și, ca tânăr muzeograf, mă ocupam de etnografie (cu accent pe icoane pe sticlă, ceramică, pristornice și recipiente din corn pentru praf de pușcă). Cu echipa de colegi de la Patrimoniul Cultural Național al Municipiului București i-am făcut mai multe vizite, în 1976–1977, spre a fișa piesele de excepție pe care le deținea. Iar Dan Nasta poseda piese deosebite, ce-mi puteau lărgi cunoștințele de specialitate cu atât mai mult cu cât, ca adevărat colecționar, el știa să ți le prezinte, să atragă atenția asupra elementelor atipice, a valorii și unicității lor. Într-un cuvânt, să ți le „povestească”. Iar pentru povestiri avea un talent deosebit făcându-te să trăiești, alături de el, bucuria descoperirii și obținerii piesei – uneori în urma unei așteptări de zeci de ani –, apoi să savurezi „citirea” detaliilor ce scapă unui novice. Am petrecut multe zile în colecția sa și, datorită importanței pieselor, mulți dintre noi am încheiat comunicări științifice prezentate în sesiuni științifice naționale sau locale. Așa am devenit un apropiat al colecționarului ce m-a onorat cu prietenia sa. Atunci când vorbeam cu el îi spuneam: „Luminăția Ta”. Iar lui îi făcea mare plăcere,

mai ales că interpretase, pe scenă sau pe ecran, multe roluri de voievod sau mare boier. Cum i te-ai fi putut adresa altfel? Prin simpla sa apariție impunea acest apelativ al supremei noblețe: falnic, grav, expresiv, înțelept, categoric, neclintit, statuar. Un adevărat principe! Un om din alt veac – și chiar așa era prin nașterea sa la finele celei de-a doua decade a secolului al XX-lea, imediat după înfăptuirea României Mari – deși prin alură și maniere era mai apropiat de veacul al XVIII-lea. Pasiunile și cunoștințele sale enciclopedice îl desemnau ca pe un demn urmaș al Iluminismului.

Oricând bucurat de oaspeți când se prefigura posibilitatea de a-și arăta comorile, am beneficiat adesea – singur sau însoțit de prieteni locali sau din străinătate (englezi, americani, germani) – de ospitalitatea sa, plină de ceremonie, fapt ce-mi impunea și mie limbajul de rigoare, ca în fața unui mare boier divanit: „Plecăciune, Luminăția Ta!” Știam că nu pot fi luat drept sugubăț, înclinat spre ironizarea generoasei gazde pentru că rosteam aceste cuvinte cu întreaga și sincera mea convingere. Era și un mijloc de a-mi valorifica bagajul de arhaisme deprins din documentele de arhivă și din lectura memorialiștilor ce, numai aici, în această fortăreață a culturii și frumosului, putea fi înțeles și apreciat la justa valoare. Castelanul din str. Rozmarin primea totdeauna seniorial, așezat pe un fotoliu cu aspect de tron, purtând pe cap o beretă mare, provenind parcă din inventarul vestimentar al modelelor lui Michelangelo Merisi da Caravaggio sau Hans Holbein cel Tânăr. Pentru a-și cinsti vizitatorii, totdeauna era adusă o mică tratație, deosebit de rafinată prin selecția felurilor. Fără a fi un băutor, Luminăția Sa savura cu plăcere, împreună cu oaspeții, un pahar de vin sau de șampanie alături de câteva delicatose culinare, elegant servite, pe tepsie de argint, de prevenitoare și delicata sa doamnă. Însuși felul cum castelanul ținea cupa cu băutura rubinie sau aurie, gestul cu care o ridica întru închinare către convivi avea ceva din ceremonialul aulic, o împletire de teatralitate și rigoare comportamentală impuse de mareșalatul Curții domnitoare. Părea că un herald anunța, ca în piesele lui Shakespeare, că regele bea, iar trâmbițele, tobele și tunurile – virtuale evident – dădeau semnalul convenit atunci când suveranul înălța poculul.

Dar, până să ajungi în sala tronului, trebuia să treci de zidul format de un gard viu ce, în timp, și-a împletit tulpina unduioasă și ramurile printre ochiurile gardului de fier negru, neprietenos. Dacă nu erai familiar cu topografia acestei curtine nu puteai descoperi decât cu greu butonul soneriei ascuns în frunziș. Iar când strecurai mâna prin gard ca să ajungi la acel buton, încercai o explicabilă senzație de teamă că, de partea cealaltă, ascuns vederii, ar putea fi un diabolic mecanism de siguranță – ca la reședințele medievale –

care să te încetușeze ori să te ținuiască până la sosirea halebardierilor din gardă. Dar în loc de halebardieri fioriși apărea chipul zâmbitor al Doamnei Liana, soția devotată, trecută și ea în lumea umbrelor acum câțiva ani. Ea deschidea poarta pe sub a cărei arcadă încărcată de verdeață trebuia să treci făcând o plecăciune dacă se întâmpla a fi de statură înaltă. Nu s-o fi ascuns aici vreun tertip al mândrului castelan spre a se asigura de plecăciunea cuvenită rangului și bogățiilor sale de Cressus din partea celor care-i treceau pragul? Căci tot așa procedase Ivan cel Groaznic, ordonând să se facă o ușă foarte scundă în sala de audiențe pentru a-și obliga solii să i se închine involuntar atunci când păseau înăuntru. Casa cu acoperiș foarte înalt și ștreășină lată era donjonul neobositului căutător de obiecte prețioase. Interiorul era cea mai bună dovadă în acest sens. Luminăția Sa a fost un mare estet. Și-a trăit viața și și-a aranjat casa după gustul său fără cusur.

În ani de colecționare a acumulat o cantitate impresionantă de piese ce, de multe ori, fac de rușine muzeele menite a tezauriza patrimoniul național. Cu lăudabilă persuasiune și-a urmat ideea constituirii unei colecții care să ilustreze „sinteza românească” despre care vorbea N. Iorga, acel *melting pot* național în care au fost adoptate și apoi asimilate devenind elemente tradiționale, obiecte cu forme și uzanțe foarte diferite de provenință Orientală și Occidentală ce stăteau foarte bine alături de scoarțele și olăria țărănească, de feronerie țigănească, de dulgheria muntenească, de orfevria săsească, de pictura pe sticlă transilvăneană și de gravura franceză ori germană.

În primăvara anului 2012, distinsul posesor decisese să doneze colecția Academiei Române, iar oferta depusă a fost înregistrată la nr. 481/17.02.2012 și acceptată, în unanimitate, de Prezidiul Academiei Române în ședința din 13 decembrie a aceluiași an – adusă la cunoștință de Secretariatul General prin adresa nr. 975/14.12. 2012. Atunci a fost elaborată o listă cu obiectele cele mai prețioase ce-și găseau echivalențe, ca valoare, în importante colecții din străinătate și a căror estimare putea fi, cu ușurință, echivalată cu vânzările de la marile licitații de la Drouaut și Christie’s: *Pieta* (ulei pe pânză, Școala neerlandeză, sec. al XVI-lea), *Portret* (ulei pe pânză, Școală engleză, sec. al XVI-lea), *Răpirea Elenei* (ulei pe pânză, Școală franceză, sec. al XVII-lea), *Portretul cardinalului Giovanni Moroni* (ulei pe pânză, sec. al XVIII-lea), *Portretul episcopului John Fisher* (ulei pe pânză, școală engleză, sec. al XVIII-lea), *Portretul domnitorului Scarlat Grigore Ghica* (ulei pe pânză, sec. al XIX-lea), teler de ofrandă cu *Adam și Eva* (metal ciocănit, Școală Germană, sec. al XV-lea), *crucifix* (tempera pe lemn, sec. al XVII-lea), ciocan din bronz pentru ușă (Italia, fine sec. al XVI-lea), *Pieta* (sculptură lemn policrom, Renaștere germană), icoană rusească de tâmplă (sec. XVIII), uși împărătești reprezentând *Buna Vestire* (tempera pe lemn, Țara Românească, sec. XVI), *Sinaxa de îngeri cu Isus Emanuel* (tempera pe lemn, Moldova, epoca Ieremia Movilă), multe icoane brâncovenești (tempera pe lemn, Țara Românească, sec. XVII–XVIII), plăci și farfurii persane (sec. al XVIII-lea), vase de porțelan chinezesc (sec. al XVIII-lea), ceramică franțuzească (sec. al XVIII-lea), porțelan de Delft, (sec. al XVII-lea), farfurii itelienești (sec. al XVII-lea), tapiserie olandeză (sec. al XVII-lea), diverse fragmente de ceramică antică (greco-romană), covor de rugăciune (Korasan, sec. al XVIII-lea), 40 scoarțe românești (Oltenia, Muntenia, Basarabia, sec. XVIII–XIX), cahle smălțuite (Transilvania, sec. al XVIII-lea), ceramică populară românească (câteva sute exemplare, sec. XVIII–XX), cahle transilvănene, micasate, cu stema habsburgilor (sec. al XVIII-lea), ceramică de Saschiz (sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XIX-lea, majoritatea datate), 50 icoane pe sticlă (sec. XVIII–XIX centrele Sebeș, Nicula, Laz, Scheii Brașovului), diverse piese de mobilier franțuzesc și austriac (sec. al XIX-lea), o suită de stampe (școală italiană, franceză și olandeză, sec. XVI–XVIII) și altele legate de arealul românesc (Luigi Mayer, Auguste Raffet, Michel Bouquet) și chiar un portret al conquistadorului spaniol Francisco Pizzaro, o mască „Gla” a tribului Ngere de pe Coasta de Fildes, o bibliotecă în care se aflau diverse cărți rare (sec. XVII–XIX) etc., etc. Din păcate, soția donatorului – ea însăși semnatara a acelei oferte – a decedat în urma unei scurte dar grele suferințe și donația nu a mai putut fi perfectată din punct de vedere juridic.

Datorită strădaniilor unui alt fidel prieten, dr. Călin Demetrescu de la Paris, în anul 2012, a fost publicat un catalog selectiv al impresionantei colecții. Editat elegantă, dar într-un tiraj confidențial, placheta intitulată sugestiv: *Un vis împlinit. Colecția Liana și Dan Nasta*, a văzut lumina tiparului la Editura UNARTE. Prin numărul limitat de exemplare este deja o carte rară, așa cum îi plăceau Luminăției Sale raritățile.

Cu ochiul minții, Luminăția Sa avea deja aranjate mai multe reședințe brâncovenești până a ajunge să-și concretizeze visul mobilând și decorând Palatul Mogoșoaia. Relatarea detaliată a aspectului fiecărei săli – pe care castelanul o interpreta în fața oricărui vizitator ce merita efortul său actoricesc – conferea tangibilitate visului ce a prins formă abia în ultimele decenii. De câte ori nu am ascultat, fascinat, această poveste la care, la fiecare nouă vizită, se adăugau noi piese menite să augmenteze anterioara panotare! Era ca un ritual al

casei. Dar, visele sale nu se limitau la Mogoșoaia ci, la fel ca acvila cruciată de pe stema Valahiei, se avântau, cu îndrăzneală, spre palatul de la Potlogi, spre conacele de la Filipeștii de Târg sau spre cel de la Herești. În câteva dintre aceste spații a organizat expoziții cu scoarțele sale de subtilă cromatică vegetală. După o asemenea expunere la Galeria Catacomba de la subsolul Palatului Romanit (Muzeul Colecțiilor) – spațiul atât de original și de generos ce, aproape 10 ani, a atras publicul prin expoziții tematice de înaltă ținută – l-am întâlnit pe castelan, la intersecția Căii Victoriei cu Calea Griviței, gârbovit sub greutatea a trei sau patru scoarțe pe care le căra, rulate, pe umerii săi largi. Efortul era, însă, prea mare. L-am ajutat până la cea mai apropiată stație de autobus ce-l putea duce acasă. Dintr-o cupiditate etică refuza să folosească taxiul spunând că este păcat ca banii să fie astfel aruncați pe fereastră în loc ca acea mică sumă să se adauge fondului destinat achiziționării altor obiecte râvnite.

Orice obiect vechi își putea găsi o întrebuintare în colecție. De aceea, bucurându-mă de încrederea sa, eram atent la tot ce l-ar fi putut interesa pe castelan. Pe la finele anilor 90, i-am semnat un linteau de marmură cu palmete în relief, pe care îl depistasem abandonat în fața unei curți de pe str. Brezoianu. Plănuiam să ne întâlnim într-o seară pentru a-l „rechizițona” pentru colecție. Eu deja încercasem să-l ridic dar fusese peste puterile mele să o fac, așa că erau necesare ajutoare. Dar, până să ne punem noi de acord, lespeda a dispărut, spre amărăciunea castelanului. Cândva, demult, prin 1980, i-am stârnit chiar numulțumirea și supărarea fățișă pentru că, aflat într-o delegație la Cluj, văzusem în consignația locală, stivuite într-o cutie de televizor, un mare număr de cahle săsești, parte datate, parte istoriate dar, din cauză că mă deplasam cu avionul și nu aveam dreptul decât la un bagaj limitat la o anume greutate ce-l puteam lua în cabină, nu-i adusesem nici una (dată fiind fragilitatea cahlelor nu se putea pune problema să le dau la cală unde este știut cum sunt manipulate...). Alt motiv pentru care nu achiziționasem nici una dintre piese fusese și prețul prohibitiv, între 100 și 150 lei bucata pe când eu aveam un salariu de circa 1 500 lei lunar. Evident, castelanul Nasta mi-a reproșat că nu l-am anuțat telefonic spre a-l informa despre acea descoperire, iar el mi-ar fi trimis imediat banii. Am reușit să-i obțin iertarea câțiva ani mai târziu când, pe str. Izvor, începuseră demolările din 1984 și urma să cadă o bisericuță de secol al XVIII-lea, Izvorul Tămăduirii, la care fusese trimis, cu o colegă, să încercăm a recupera câte ceva.

În pridvor era o frescă foarte frumoasă și destul de bine păstrată. Dar nu mai era vreme să fie chemați specialiștii care să salveze pictura murală pentru că demolatorii se grăbeau. Am dat fuga la castelan și i-am cerut ajutorul. Ne-a dat niște pensule, hârtie pelur, ziare și clei cu care am încercat o decapare primitivă a frescei. Cel puțin ne-am străduit și am salvat câteva mici fragmente chiar dacă nu am făcut o operă de profesionist. Un cap de păcătos și un altul de cucernic, pictate pe friabilul strat de tencuială, s-au aflat de atunci în colecția castelanului. Ne-a însoțit și el, cu o roabă în care a încărcat un ornament din piatră cioplită pe care l-a dus, cu efort, acasă spre a-și completa lapidariului din curte, alăturându-l celor doi sfîncși din teracotă datorăți lui Carol Storck.

Prin studiile întreprinse asupra propriei colecții, cât și prin cufundare în fabuloasa perioadă de la cumpăna secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea, castelanul a început să se identifice, încet-încet, cu Constantin Brâncoveanu. Nu este de mirare că, pe lângă scenografia aferentă fastului aulic de la curtea acestuia, cu ocazia deschiderii unei expoziții pe care o organizase la Potlogi, castelanul a montat un spectacol literar-muzical în care, cu glasul-i inconfundabil, a declamat tragedia Prințului Aurului și a familiei sale, folosind un text popular. Un cor de studenți teologi i-au ținut isonul interpretând *Balada lui Brâncoveanu*. Publicul numeros, superficial și neatent – ca toți mondenii ce doresc să fie văzuți la vernisaje sau evenimente culturale pe care ei nu le văd – zumzăia în sălile vecine, unii chiar râdeau și depăneau banalități, cu glas tare. Castelanul și-a întrerupt recitativul și, ridicând tonul, ce devenise tunător și amenințător ca al însuși domnitorului pe care îl evoca, a adus adunarea la supunere fără a o certa cu toiagul său daurit, cum s-ar fi procedat în timpii de demult: „Tăcere... TĂCERE... SĂ FIE TĂ-CE-REEEEE! Aici se oficiază pentru Sfântul Constantin Brâncoveanu!”

Orice apariție în public a castelanului Dan Nasta era o „oficiere”. La una dintre parăzile de modă veche pe care le înscenam la Palatul Suțu, am invitat-o și pe Luminăția Sa spre a da culoare și forță spectacolului de istorie vie pe care îl închegasem împreună cu mai mulți colegi muzeografi, iubitori ai trecutului bucureștean. El a selectat câteva poezii din antologia lui Gh. Cardaș, *Bucureștii de altădată (cântat de poeți)* (1936) pe care le-a recitat cu voce melodioasă, evidențiind pronunția arhaică, grecismele și turcismele întrate demult în limba română. Înalt, drept, impunător cu barba sa de velit, era stâlpul compozițional al grupului de tinerei, strălucitori în straietele tombaterelor sau bonjuriștilor, jupâneselor sau damicelelor altui timp, în mijlocul cărora se așezase castelanul. Era luna decembrie a anului 1984 și ne mai

așteptau câțiva ani buni de încercări și de umilințe. Dar noi – împreună cu Luminăția Sa – huzuream în visul măririi de alădată și ne scoteam la purtare redingotele și țilindrele rămase de la bunicii cu „origine nesănătoasă”, pentru a arăta contemporanilor fala apusă a Capitalei noastre. Sub oblăduirea Luminăției Sale, ce-și construiseră visul în proprii-i casă unde trona, înconjurat de obiecte prețioase, ca un adevărat domnitor al Valahiei din Secolul Luminilor, și visul nostru juvenil începea să capete concretețe.

Dan Nasta a repauzat întru fericire, într-o toamnă însorită. A plecat să-și întâlnească modelele princiare cărora le-a dat concretețe în teatru și în film. Și să povestească altor umbre ilustre despre comorile artistice lăsate în urmă. Ne rămâne amintirea unui mare senior și al unei fabuloase colecții, adunată cu gust și știință de acordare a obiectelor disparate într-un spațiu unitar de mare rafinament. În liniștea grea a spațiului virtual, murmurăm și noi, la fel ca fidelul Horatiu la căpătâiul dragului prieten dispărut, Hamlet: „Good night, sweet Prince!”. Restul e tăcere...

Adrian-Silvan Ionescu

ALEKSANDĂR IANAKIEV (1955–2015)

Sunt oameni pe care, deși i-ai cunoscut de puțină vreme, și se pare că-i ști de-o viață și că ești legat de ei de o prietenie și o admirație care depășesc limitele temporale. Așa au stat lucrurile cu Aleksandăr Ianakiev, ilustrul istoric de artă bulgar, specializat în cea de-a șaptea artă și, timp de 10 ani, director al Institutului pentru Studiul Artelor din Sofia. A avut o bogată activitate de cercetare și a lăsat o bibliografie solidă, de referință. Nu sunt în măsură să-i analizez opera. O vor face alții, mai competenți. Eu mă voi referi doar la omul pe care l-am descoperit sub toga savantului și a directorului de institut academic.

Ne cunoscusem în 2013, la Cetate, la finele lunii august, cu ocazia Divanului degustătorilor de Film și Artă Culinară, ediția a IV-a, care avea drept temă: *Comedia balcanică*. Fusesse invitat, alături de alți cercetători de prestigiu ai domeniului, spre a participa la simpozionul internațional care împrumutase tema întrunirii de pe malul Dunării. Pe lângă prestația academică de la acea reuniune științifică, directorul Ianakiev mai avea și altă misiune: aceea de a ne întâlni și a semna un proiect de intenție pentru o colaborare pe termen mediu și lung între institutele pe care le conduceam. Organizatorul Divanului mi-a prezentat un domn de talie medie, rotofei, cu trăsături plăcute, o figură deschisă, o privire albastră, prietenoasă, un surâs cald care-i flutura constant pe sub mustața subțire. Deși deja încărunit și purtând un barbișon scurt, ca al narodnicilor, se vedea că este un om tânăr fizic și psihic (atunci nu împlinise încă 60 de ani) ce și-a păstrat neatinsă șăgălnicia copilăriei. Din când în când, în ochi avea niște sclipiri jucăușe, infantile, ce se înteteau când spunea sau asculta o glumă, când povestea o istorioară veselă sau când evoca un moment comic din vreo peliculă cunoscută. Vorbea rar, sfătos, ascunzând sub o pojghiță de seriozitate și înțelepciune – manifeste în special în tonul vocii – un spirit juvenile, alert, pus pe șotii. Prețiozitatea era doar aparentă! Aceasta mi-a plăcut la el din primul moment și mi l-a făcut imediat simpatic. Astfel că semnarea aceluiași protocol a devenit doar o formalitate prin care am trecut amândoi chicotind și imortalizând momentul prin câteva fotografii. Știam din experiență că atunci când doi oameni se plac, lucrurile ies bine de la sine. Și chiar așa a fost: la interval de 3 luni, protocolul ce-l semnasem pe o masă de birt din curtea primitorului Port Cultural Cetate, a luat forma unui contract în toată regula, ratificat de Academiiile celor două țări și cu o temă generală, *Art Interactions between Romanian and Bulgarian Lands (15th–20th century)*, în care au fost incluse subiecte ce acopereau o arie largă de preocupări, de la arta medievală la aceea modernă și contemporană, de la arhitectură și caricatură la muzică, teatru și film. Plănuit a se desfășura în intervalul 2014–2017, proiectul avea prevăzute date ferme de întâlnire și de valorificare a rezultatelor, iar perioadele de documentare în cele două țări vecine au debutat la scurt interval după ce acest contract și-a căpătat validitatea. Ne-am reîntâlnit și în 2014 la Divan Film Festival, unde am reluat conversația aproape de unde o lăsasem cu un an în urmă.

În toamna anului 2014, colegul și omologul Ianakiev s-a retras de la conducerea Institutului spre a se dedica nestingherit cercetării ce fusese amarnic neglijată în perioada cât se ocupase cu problemele de administrație, ce mănâncă atâta timp unui manager. Dar, din 2015, devenise coordonatorul pentru partea bulgară al acestui proiect de colaborare. Abia așteptam să-l revăd pentru că anul acesta îmi venise și mie timpul să întreprind o documentare la colegii de la sud de Dunăre. Vestea că s-a stins, pe neașteptate, într-o cameră de hotel din Atena, pe 11 iunie, după participarea la o conferință internațională organizată în Grecia, m-a surprins și m-a îndurerat. Aleksandăr Ianakiev, inițiatorul cooperării dintre institutele noastre nu se va mai putea bucura, alături de noi și de toți ceilalți participanți, de roadele acestui proiect!

Prin trecerea sa la cele veșnice într-un ținut încărcat de istorie și de frumusețe, la izvoarele civilizației europene, el – un desăvârșit estetic – s-a înscris în traseul inițiativ și estetic enunțat de Thomas Mann în neuitata sa nuvelă, ecranizată admirabil de Luchino Visconti în 1971, al cărei titlu este potrivit a fi parafrazat, întru memoria celui dispărut: *Moarte la Atena*.

Dormi legănat de vise și de filmele ce și-au plăcut, drag prieten!

Adrian-Silvan Ionescu

OMAGIU UNUI ISTORIC DE FILM BULGAR: ALEKSANDĂR IANAKIEV

Institutul pentru Studiul Artelor al Academiei Bulgare de Științe a pierdut un cercetător de prestigiu: Aleksandăr Ianakiev (1955–2015). Anul trecut, pe când era director al institutului, a fost în România, s-a întâlnit cu domnul Adrian-Silvan Ionescu și a semnat un acord de colaborare cu Institutul de istoria artei „G. Oprescu”. Au fost stabilite câteva teme comune de cercetare și au început schimburile de cercetători dintre cele două institute.

În primul rând, Aleksandăr (Sașo) Ianakiev mi-a fost un bun prieten, care m-a ajutat adesea și cu care mă întâlneam în ultimii ani cam de două ori pe an. Prietenia, interesele comune și nu în ultimul rând umorul său au sfidat distanța întrucât aveam o

corespondență regulată. Bonomia și modestia manifestată printr-o fină autoironie m-au făcut să uit că a fost o personalitate în lumea cinematografică și științifică bulgară și totodată un specialist în filmul rus și sovietic. A fost timp șase ani șef de sector la Cinemateca Bulgariei (1978–1984), din 1989 asistent și apoi profesor asociat la Universitatea de artă tetrală și cinematografică „Krăstio Sarafov” din Sofia (NATFIZ), din 1988 cercetător la Institutul pentru Studiul Artelor al Academiei Bulgare de Științe și timp de zece ani (2004–2014) director al acestuia. Din 2011, era președinte al Centrului Național de Studiere și Conservare a Patrimoniului Cultural. Este autorul a două cărți de factură enciclopedică dedicate filmului bulgar, „Cinematograful bulgar. O enciclopedie de la A la IA” (2000) și „Cinema.bg” (2003), ultima răsplătită cu premiul Uniunii cineaștilor din Bulgaria. Aceste enciclopedii includ informații despre peste 800 de cineaști bulgari și despre 1 272 de filme. Pe de altă parte, trei dintre doctoranzii săi, Andronika Martonova, Genoveva Dimitrova și Petăr Kărdžilov, au continuat activitatea de cercetare și lucrează la Institutul pentru Studiul Artelor.

Pentru contribuția sa la istoria filmului bulgar și în semn de omagiu pentru cei 60 de ani pe care îi sărbătorea în ianuarie, la sfârșitul anului trecut consiliul științific al Institutului pentru studiul artelor recomandase acordarea Premiului „Marin Drinov” de către Academia Bulgară de Științe. Poate că îl va obține *post mortem*. Însă pentru cei care l-am cunoscut sau măcar i-am citit lucrările l-a obținut deja.

Marian Țuțui